

Fons documental Riera-Garriga. Tractament i contingut

Marina Garcia, Xavier Orri i Jordi Padilla.
Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar.

El fons documental Riera – Garriga és una bona mostra de la insospitada importància que pot arribar a assolir un fons patrimonial que en un principi semblava tenir un àmbit estrictament local. El seu estudi ens permet fer un recorregut per la trajectòria de la família i alhora redescobrir personatges clau per a la història de la fotografia, a nivell nacional i internacional. La tradició fotogràfica familiar, iniciada per Hendrik Kuijpers vers l'any 1891, uneix diverses branques generació rere generació fins arribar a l'actualitat.

1.- El fons i el tractament

L'ingrés del fons va tenir lloc l'any 2017 al Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar (SAMLML) de la mà del matrimoni format per Lluís Riera i Garriga i Paquita Gruart i Ruiz. La documentació es conservava a l'estudi fotogràfic que Lluís Riera i Garriga té instal·lat al domicili familiar de Can Gruart, al veïnat de Les Alegries, i provenia de la casa que la família Riera - Garriga tenia a la ciutat de Barcelona.

Tot i estar en un bon estat de conservació en general, va ser necessària una primera neteja en sec per eliminar la pols i la brutícia acumulada als diferents suports.

1.1.- Imatges

Al febrer del 2019 començaren les tasques de neteja i desmuntatge dels àlbums de diapositives i negatius. Es realitzaren tasques de classificació, descripció i instal·lació del material d'aquests suports. Entre agost i novembre del 2019 es van dur a terme les tasques de neteja, classificació, instal·lació i descripció del material fotogràfic en suport placa de vidre. Després se'n féu la descripció i, finalment, al gener del 2020, el projecte de digitalització. Un cop feta l'anàlisi del fons hom va creure convenient digitalitzar només la part del fons directament vinculada amb la vila de Lloret.

Els negatius (tan en suport placa de vidre com en plàstic) van ser sotmesos a una segona neteja individualitzada emprant pinzell i drap amb l'objectiu de retirar les restes incrustades de pols. Les diapositives i els negatius es van retirar dels àlbums originals (de PVC i amb estructura metàl·lica), desmuntats un a un per a evitar que els materials plàstics fessin malbé les imatges. A continuació es va procedir a l'eliminació d'anelles, clips, grapes, gomes elàstiques i tots els elements que en podien perjudicar la conservació. Les fotografies adherides a pàgines de cartró també es van separar. En aquests casos, per tal d'assegurar una bona conservació de les imatges, va ser necessari retirar amb cura les restes de la cola que n'havia quedat impregnada al revers.

Estat del fons de plaques de vidre en arribar al SAMLML.
Procedència: SAMLML.

El fons abraça un període cronològic molt ampli, del 1900 fins al 2005. Es pot dividir en diferents subfons segons els productors, tal com veurem més endavant, i presenta una àmplia diversitat de temàtiques:

1-Oci i viatges: Aquest apartat inclou els viatges de la família Riera a Egipte, Japó i a diferents ciutats europees, com París, Venècia o Roma. També hi veiem reportatges sobre les vacances i l'estiueig a Viladrau i a Lloret de Mar.

2-Retrats familiars: Hi abunden les imatges i els retrats de diferents membres de la família, tan individuals com de grup, en interiors i exteriors.

3-Edificis i obres: En aquest apartat trobem imatges de les activitats de l'empresa constructora que la família Riera dirigia a la ciutat de Barcelona, especialment del seguiment i control de les diferents obres: blocs d'habitatges a l'Eixample, però també rehabilitació de diferents edificis antics al Barri Gòtic, així com la reforma i finalització de la façana i el claustre de la catedral o el començament de les obres de la Casa de les Punxes, projectada per l'arquitecte Josep Puig i Cadafalch.

Tractament del fons d'imatges en diapositiva de Lluís Riera i Garriga.
Procedència: SAMLML.

4-Actes socials: Aquí trobem imatges d'actes organitzats a l'espai públic, com ara processons, festes populars i recepcions oficials a la ciutat de Barcelona; celebracions del popular Ball de Plaça, sardanes i altres actes de les festes de Santa Cristina o Sant Cristòfol a Lloret de Mar.

5-Fotografia professional de l'empresa *6x6 Fotografia*: Cal destacar també el material gràfic realitzat per Lluís Riera i Garriga a través de la seva empresa *6x6 Fotografia*, on veiem imatges concebudes per al món de la publicitat i la il·lustració de catàlegs, tríptics, cartes i material de difusió de diferents hotels, restaurants i comerços. Aquest segment es complementa amb una excel·lent biblioteca dedicada a la fotografia amb gairebé un centenar de títols del darrer quart del segle XX.

La descripció del fons s'ha fet a través d'una fitxa catalogràfica on s'estructuren els àmbits i els camps d'informació segons els criteris assenyalats a les normes de descripció arxivística ISAD (G) i NODAC. A més, hom compta amb una base de dades introduïdes mitjançant el programa informàtic FileMaker 13.0 que permet incorporar la informació a l'aplicació GIDAM, que gestiona els diferents fons del SAMLM.

1.2.- Audiovisuals

El fons d'audiovisuals està configurat per bobines de diversos formats: 9,5 mm, 16 mm i Super8. El departament d'audiovisuals va procedir a repassar i netejar els films per poder reubicar-los en capses normalitzades. La digitalització i descripció dels films es va dur a terme respectant l'ordre dels productors. El producte final van ser diversos fitxers MOV i MP4 que permeten treballar amb comoditat a l'hora de descriure'n el contingut i en faciliten la reproducció tot preservant el bon estat de les bobines originals.

La particularitat del fons rau en el caràcter inèdit de gran part del material, que mostra la vida de dos personatges destacats en el món de la indústria fotogràfica.

Les filmacions més antigues són realitzades per Rafel Garriga i Roca i el seu sogre, Henri o Hendrik Kuijpers. Mostren principalment la vida quotidiana de la família entre els anys 1920 i 1955, amb Bèlgica i Catalunya com

Estat del fons audiovisual en arribar al SAMLM.
Procedència: SAMLM.

a escenaris principals. Un dels films més importants és el dels funerals en honor de Hendrik Kuijpers l'any 1946 a Mortsel. Les imatges posen de manifest la importància de Kuijpers com a impulsor del desenvolupament industrial a Bèlgica i la seva lluita constant per la identitat cultural i nacional flamenca.

Les pel·lícules més modernes estan filmades per Lluís Riera Martí i mostren esdeveniments familiars a Barcelona i Lloret cap als anys 1970.

2.- Noms propis. Els personatges

L'estudi del fons ens ha permès conèixer més coses sobre la vida del grup familiar Riera – Garriga i també sobre el desenvolupament de la indústria fotogràfica tant a Bèlgica com a Catalunya durant la primera meitat del segle XX. A continuació veurem alguns dels noms propis que van protagonitzar aquestes històries.

2.1.- Lieven Gevaert i Hendrik Kuijpers

Hem de situar la vida professional de Hendrik Kuijpers en el moment d'expansió industrial de la fotografia a Bèlgica. La primera fita d'aquesta revolució la va encapçalar Lieven Gevaert (Anvers, 1868 – La Haia, 1935), que al 1894 va fundar l'empresa *L. Gevaert & Cie*.

Hendrik Gerard Petrus Kuijpers va néixer a 's-Hertogenbosch (també coneguda com Den Bosch, Brabant del Nord, Països Baixos) el 8 de març de 1875 i va morir a Mortsel (Flandes, Bèlgica) el 7 de març de 1946. El 1891, amb només 16 anys d'edat, va ser contractat com aprenent per Lieven Gevaert. Ben aviat el jove va progressar i es va convertir en la seva mà dreta. L'any 1896 l'empresa traslladà tota la seva activitat a la vila de Mortsel. Kuijpers va tenir un paper fonamental en l'evolució d'aquesta indústria. Tant Gevaert com Kuijpers van ser personatges destacats en la història econòmica de Bèlgica i pioners en el desenvolupament tecnològic i industrial de la fotografia. La fama que van adquirir com a promotors de la indústria fotogràfica i la cultura flamenca va fer que fossin honorats ja en vida. Així, Mortsel els hi va dedicar un carrer a cadascú. Van ser persones compromeses alhora amb la societat belga i amb els drets dels treballadors. Durant la Primera Guerra Mundial la producció de la fàbrica no es va veure afectada gràcies a llur intervenció. Van assegurar que si aturaven la producció les tropes alemanyes que ocupaven Bèlgica no disposarien de material fotogràfic per fer radiografies.

Kuijpers va contraure matrimoni amb Maria Cathalina Verkammen. La filla, Charlotte o Carlota Kuijpers Verkammen (Ainberg, Bèlgica, 1906 – Barcelona, 1953), es casà l'any 1930 amb Rafel Garriga Roca¹.

¹ Un dels nebots, Rik Kuijpers o Kuypers (Mortsel, Bèlgica, 1925 – Lima, Perú, 2019), fou un destacat director de cinema. L'any 1968 produí el film documental *Lieven Gevaert, eerste arbeider* (Lieven Gevaert, el primer treballador), on explica la història de l'empresari. El trobarem en algunes de les fotografies i filmacions del fons.

Càmera fotogràfica Hüttig Modell de 1908.

Procedència: SAMLM - Fons Riera-Garriga. SAMLM. CID 526.002.900_351.023.002.

2.2.- Rafel Garriga i Roca

Els germans Garriga - Roca eren fills del matrimoni format per Raimon Garriga i Maig (Lloret, 1853, - ?), pilot de vaixell, i Lutgarda Roca i Mataró (Lloret, 1857 - Barcelona, 1941). Rafel Garriga i Roca (Lloret, 1896 - Barcelona, 1969), enginyer industrial, es va especialitzar en fotoquímica i tecnologia fotogràfica. Va ocupar diversos càrrecs a la junta directiva de l'Associació d'Enginyers Industrials de Barcelona (1928-1963) i fou catedràtic a l'Escola d'Enginyers Industrials de Barcelona (1942). El 1920 va fundar l'empresa fotogràfica Garriga, que el 1928 es va transformar en *Indústria Fotoquímica Nacional, SA, INFONAL*. Desenvolupà alhora una destacada tasca com a teòric del mitjà: va publicar diversos tractats i articles, va editar la revista *El Progrés Fotogràfic* i és autor d'un *Curs de fotografia* (1921), editat pel CADCI², i del manual *Manipulacions fotogràfiques* (1922)³.

L'any 1914 el començament de la Primera Guerra Mundial va fer impossible la importació de material fotogràfic. Com a resultat a Barcelona es van crear algunes empreses per a suplir-ne la producció, entre les quals van destacar Art Fotogràfic, fundada pels germans Mariné i adquirida més tard pels germans Antoni i Rafel Garriga Roca, i *Manufactura Espanyola de Papers Fotogràfics*, promoguda entre d'altres per Jacint Carbonell, Gaspar Mampel i Federico Fernández.

La fi del conflicte va permetre novament, a partir de 1918, la importació de material, i la naixent indústria nacional va perdre rendibilitat enfront de la qualitat superior dels productes estrangers, fabricats per acreditades marques, entre les quals ja destacaven l'alemanya *Agfa* i la belga *Gevaert*. El convenciment que el mercat aniria creixent va portar a Rafel Garriga cap a Itàlia, on va treballar molt de temps amb el professor Namies, gran especialista en emulsions fotogràfiques.

En retornar a Barcelona, el 1922, Rafel Garriga i el seu germà Antoni van transformar la seva petita empresa en *Indústria Fotoquímica A. i R. Garriga*, iniciativa en què també van col·laborar Higiní Negra i Vivé i altres enginyers industrials companys de Rafel, que aportaren recursos econòmics. Les possibilitats financeres i els coneixements tècnics expliquen que la nova empresa s'imposés al mercat i absorbís altres indústries, de manera que al 1923 va arribar a ser l'única firma espanyola productora de material fotosensible.

Malgrat això, era evident que la tècnica fotogràfica evolucionava a l'estranger amb una rapidesa que no era a l'abast dels productors locals. Es va pensar, encertadament, que la consolidació de l'empresa, i potser la seva supervivència, depenia de poder establir contactes amb alguna empresa europea de primer ordre i acordar-hi un estret programa d'assistència tècnica. Es va triar la firma *Photo Produits Gevaert*. El primer contacte es va produir l'any 1926 a Alemanya, on Rafel Garriga va conèixer en una conferència a Hendrik Kuijpers.

Després de dos anys de contactes entre Rafel Garriga i Hendrik Kuijpers, llavors director tècnic de *Gevaert*, l'empresa *Indústria Fotoquímica A. i R. Garriga* es va convertir el 1928 en *INFONAL*, que tenia com a accionistes principals Rafel Garriga i Roca (director general i tècnic), Higiní Negra i Vivé (director comercial) i *Photo Produits Gevaert*. La casa *Agfa* ja era present a Espanya amb el nom d'*Agfa Foto*, que havia estat fundada el 1925.

2.3.- INFONAL i Agfa - Gevaert. L'enllaç Garriga - Kuijpers

És en aquesta època que l'enginyer català Rafel Garriga va contreure matrimoni amb Carlota Kuijpers, filla del seu soci i amic Hendrik Kuijpers, qui de *facto* exercia el control de l'empresa *Gevaert*, atès el delicat estat de salut del fundador. Les noces inicialment eren previstes per al 28 de juny de 1928, però es van haver d'ajornar perquè Rafel Garriga va patir un terrible accident en despenjar-se l'ascensor on es trobava, i va haver de fer front a una dura convalescència que es va perllongar durant dos anys. Finalment, el 27 d'agost de 1937, onze anys més tard, es casà amb Carlota Kuijpers Verkamen. Van tenir sis fills; Enric, Rafel, Montserrat, Carlota, Joan i Maria Teresa.

Els resultats que va obtenir *INFONAL*, tant tècnics com econòmics, van ser excel·lents. No obstant això, el 1932 Higiní Negra va decidir abandonar la societat per comprar les accions de *Manufactura Espanyola de Papers Fotogràfics* i començar, juntament amb Joaquín Tort, el relançament d'aquesta empresa⁴.

El 1960 s'establí a Espanya *Gevaert Espanyola*. Quatre anys més tard es fusionaren *Agfa* i *Photo Produits Gevaert* per a crear el grup *Agfa-Gevaert*. Aquesta decisió comportà, també a Espanya, la irrupció d'*Agfa-Gevaert SA.*, creada el

² El CADCI (Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria), associació de marcada tendència catalanista, va ser una de les entitats més actives en la política catalana de les primeres dècades del segle XX.

³ Podem trobar un estudi ben detallat de les vicissituds històriques de les indústries Garriga a MARTÍNEZ SEGUER, 2015, d'on s'han extret moltes de les dades d'aquest article. Vegeu també CANTARERO, 2019 i VIQUIPÈDIA, 2020. Rafael Garriga.

⁴ Per introduir-se al mercat espanyol es va assegurar l'assistència tècnica de la firma alemanya *Agfa*, els productes de la qual gaudien de merescut prestigi al país. No obstant això, *Agfa* no va participar en el capital de l'empresa, que comercialitzava els seus productes amb la coneguda marca *Negtor*.

26 de març de 1966. La gran companyia química alemanya *Bayer* es féu el 1981 amb la totalitat de les accions d'*Agfa-Gevaert*, donant-li un gran impuls tecnològic en tots els camps: fotografia, vídeo i àudio, sistemes gràfics, raigs X, sistemes d'oficina, etc. Rafel Garriga va escollir un dels seus fills, Enric Garriga i Kuijpers (1931-2006), per ser el seu substitut com a director general d'*Agfa Gevaert SA*. Actualment Rafael Garriga Ferreiro forma part del grup com a representant de la sucursal a Espanya.

2.4.- La família Riera

Francesc Riera i Vall (? - 1914) va iniciar-se en el món de la construcció el 1845. L'actitud emprenedora i la col·laboració dels seus descendents va implicar que la família assolís un gran reconeixement a nivell empresarial. Entre altres projectes va intervenir en obres tan destacades com l'acabament de la façana i el cimbori de la catedral de Barcelona i els claustres del Bisbat i el Seminari.

Del seu matrimoni amb Francesca Gossé i Llorens en va néixer un fill, que continuà amb el negoci: Francesc Riera i Gossé (? - 1933) que, al seu torn, es casà amb Maria Teresa Clariana i Llorens (? - 1922). Francesc Riera i Gossé va tenir una estreta relació amb l'arquitecte Josep Puig i Cadafalch, per a qui va construir la casa Ametller al passeig de Gràcia, la Casa de les Punxes de l'avinguda Diagonal, la Casa Martí i el palau del baró de Quadres. Després de la seva mort el 1933 els fills, Francesc i Antoni Riera i Clariana, van convertir l'empresa en *Francisco Riera SA*. Fruit d'aquest vincle amb el món de la construcció el fons conserva un gran nombre de negatius fotogràfics en suport placa de vidre que mostren aspectes constructius i edificis de la ciutat de Barcelona⁵.

En Francesc Riera i Clariana es casà amb Montserrat Martí i Monteys o Montells. Van tenir cinc fills. Un d'ells, Francesc Riera i Martí, va començar el 1946 una nova fase d'expansió de l'empresa familiar amb el nom de *Construcciones Riera SA*. Un altre, Lluís Riera i Martí, es va dedicar a la fotografia de manera comercial. Va regentar dos establiments a Lloret (al passeig d'Agustí Font i al carrer de Sant Pere) i un altre a Barcelona (al carrer de Provença).

La unió de les famílies Riera i Garriga es va materialitzar l'any 1955 amb el matrimoni de Lluís Riera i Martí amb Montserrat Garriga i Kuijpers, filla de Rafel Garriga i Roca. Dos dels seus cinc fills es dedicaren també a la fotografia: Lluís Riera i Garriga (Barcelona, 1955) ha continuat fins a la seva jubilació dedicat al món de la fotografia a través de l'empresa *6x6 Fotografia*. Treballant per a hotels, restaurants i comerços ha produït nombrosa documentació fotogràfica per a il·lustrar catàlegs, tríptics, cartes i material de difusió de diferents característiques.

Per altra banda, Xavier Riera i Garriga (Barcelona, 1967) continua regentant l'antiga botiga familiar al número 231 del carrer de Provença.

Amigues de la família Kuijpers a la platja de Lloret.
Procedència: SAMLM - Fons Riera-Garriga. Autor: Rafael Garriga i Roca. Data: Ca. 1935. CID 526.001.400_340.091.004.

3.- El quadre de classificació. Fotos, pel·lícules i obres

Amb aquesta visió panoràmica de la qüestió que hem exposat fins ara podem apreciar la complexitat de relacions empresarials i familiars que lliguen els diversos nuclis d'aquesta història.

Per una banda tenim els Kuijpers, empresaris neerlandesos dedicats al sector del material fotogràfic d'ençà del 1891; a continuació veiem Rafel Garriga i Roca, enginyer industrial de nissaga de navegants i mercaders lloretencs que formava part del mateix sector productiu. En aquest cas els naturals lligams econòmics els portaren a un vincle matrimonial l'any 1930, amb el casament entre Rafel Garriga i Carlota Kuijpers. Allò que havia començat el 1926 com una col·laboració empresarial entre els Kuijpers, com a representants de Gevaert, i Rafel Garriga, com a patró d'*Indústria Fotoquímica Garriga*, es transformà en vincle afectiu i familiar.

Ens manquen els Riera. Aquí trobem una família de l'alta burgesia barcelonina del sector de la construcció. Com és que una empresa constructora s'acabà relacionant amb una altra dedicada al material fotogràfic? Potser els Garriga i els Riera es coneixien d'abans? Podien ser també d'origen lloretenc?

⁵ Destaquen els que fan referència a la reforma de la catedral.

Per tenir una visió més clara cal que fem un cop d'ull al quadre de classificació del fons documental. Una de les tasques més complexes en el tractament del fons ha estat saber quina part de les imatges i les filmacions corresponia a cadascuna de les famílies. Quan se'n va començar l'estudi hom pensava amb una certa lògica que les imatges tenien l'origen en el nucli Garriga - Kuijpers. No obstant això, un cop fet l'estudi trobem una sorpresa:

-El subfons Garriga - Kuijpers (526.001) és format per 274 referències. D'aquestes, 260 són imatges i 14 són filmacions.

-El subfons Riera - Clariana (526.002) consta de 2.878 referències: 2.859 imatges, un document textual i una col·lecció de càmeres fotogràfiques amb 18 registres.

Els altres dos subfons resultants fan referència als fons personals del cedent, Lluís Riera i Garriga (526.004, 472 elements), i del seu pare Lluís Riera i Martí (526.003, 70 registres), en els quals trobem 405 i 34 objectes fotogràfics, respectivament.

Per tant, contra el que s'havia pressuposat de bon començament, el vuitanta per cent de totes les fotografies del fons corresponen al nucli Riera - Clariana, mentre que a la part Garriga - Kuijpers li correspon un minso set per cent. El que a priori es concebia com a un gran fons d'imatges provinent d'una important empresa de material fotogràfic amb alguns afegits d'altres famílies, semblava ser un conjunt presidit per la producció fotogràfica d'una

empresa constructora. Precisament hom podia arribar a imaginar que la necessitat de consumibles fotogràfics per fer els reportatges que en documentaven l'activitat va fer que la casa Riera acabés compromesa matrimonialment amb la que suposem va ser l'empresa proveïdora més destacada.

Però si mirem amb més deteniment les característiques del fons comprovarem que això tampoc no n'explica tota la història. De les 2.859 imatges del subfons Riera - Clariana, només una cinquantena fan referència explícita a reportatges sobre obres i construcció. La resta és formada per retrats familiars, excursions, vacances, lleure en general i actes socials de tota mena.

Sospitem així que la relació de la família Riera - Clariana amb la fotografia anava més enllà de la simple activitat econòmica. Algun dels membres de la família es va deixar emportar per la passió de la fotografia durant els primers anys del segle XX. Aquesta probablement va ser la causa que va portar als reportatges sobre les activitats de l'empresa familiar. Qui? Sens dubte ha de ser algun dels germans (o tots dos) Antoni i Francesc Riera i Clariana. El fet que el fill de Francesc, Lluís Riera i Martí, no solament es casés l'any 1955 amb Montserrat Garriga i Kuijpers, provinent d'una família clau en la indústria fotogràfica local, sinó que es dedicés professionalment al món de la fotografia, ens suggereix que no era una afició més dins la família Riera.

Les cronologies han estat de gran utilitat per a conèixer millor els diferents subfons. Rafel Garriga i Roca creà la

526.000 Riera - Garriga

Arxiveria de
Llibres de Mar SAM

Casa Egípcia, façana principal.

Procedència: SAMLM - Fons Riera-Garriga. Autor: Rafael Garriga i Roca. Data: Ca. 1930. CID 526.001.400_340.091.012.

seva primera empresa de material fotogràfic el 1920. Totes les imatges dels subfons Garriga – Kuijpers són posteriors a aquesta data i es concentren en les dècades de 1930 i 1940. Es tracta de negatius en blanc i negre de fotografia al gelatino-bromur de plata en suport plàstic, probablement acetat de cel·lulosa, amb un format de 9 x 6 cm. En canvi, el subfons Riera – Clariana comença pràcticament al voltant del 1900 i es perllonga durant el primer quart del segle. Tot el material fotogràfic d'aquest subfons és format per fotografia fotoquímica al gelatino-bromur de plata sobre placa de vidre. Una mica més de la meitat són negatius convencionals de diverses mides i formats. L'altra part és formada per plaques estereoscòpiques de 10 x 4 cm, principalment negatius, tot i que també inclou una petita quantitat de positius.

Les filmacions, en canvi, evidencien una organització més clara. Catorze de les setze filmacions mostren la vida quotidiana del matrimoni Garriga – Kuijpers, principalment. S'hi poden veure diversos membres de les famílies respectives entre 1930 i 1955. Les altres dues les podem vincular més directament amb Lluís Riera i Martí i ens porten ja a la dècada de 1960.

4.- Conclusions. La vida en un clic

Poc podíem imaginar quan vam començar l'estudi d'aquest fons que aquell material una mica misteriós que es conservava als magatzems de Can Gruart ens acabaria portant a fer aquest passeig tan il·lustratiu tot seguint els camins de la fotografia i del desenvolupament industrial i tecnològic de la captació de la imatge fixa i en moviment al llarg del segle XX. Passeig que, a més, connecta dos escenaris relativament allunyats (Catalunya i Flandes),

Casa Egípcia, façana posterior i pati al passeig Agustí Font.
 Procedència: SAMLM - Fons Riera-Garriga. Autor: Rafael Garriga i Roca. Data: Ca. 1930. CID 526.001.400_340.091.013.

quatre viles i ciutats ('s-Hertogenbosch, Mortsel, Barcelona i Lloret)⁶ i tres famílies força heterogènies i amb orígens i dedicacions tan diverses. Novament, gràcies a la generositat dels lloretencs, d'en Lluís i de la Paquita, de la família Riera – Garriga i de Can Gruart, en aquest cas, hem recuperat un fragment viu i brillant de la nostra història per posar-lo a l'abast de tothom.

El camí, però, no s'atura aquí. Queda encara molta feina per fer, per descobrir els noms dels personatges retratats en el fons, per delinear-ne amb més definició les trajectòries vitals, els èxits i els fracassos; la vida, en fi, que queda després de fer el clic a la càmera. Però això serà ja el tema per a un altre article, amb la col·laboració dels estudiosos i investigadors que vulguin participar en aquesta història. ■

Bibliografia i webgrafia

CANTARERO, Joan, 2019. *Els orígens d'Ignacio Garriga*, el diputat català de Vox. Article publicat al diari digital *El Crític*. 6 de novembre de 2019. Grup Ecos. Barcelona. 2019. Consulta març 2020: <https://www.elcritic.cat/perfiles/els-origens-dignacio-garriga-el-diputat-catala-de-vox-40567>

MARTÍNEZ SEGUER, Núria, 2015. *L'Editorial Fotogràfica Barcelona*. Les postals i la boxa dins *Revista Cartòfila*, núm. 38. Cercle Cartòfil de Catalunya. Barcelona. Maig 2015. P. 44-63. Consulta març 2020:

<http://www.cerclecartofilcatalunya.com/revista.htm>

Se'n pot consultar un resum al lloc web Round Art / Boxa. Projecte cultural amb l'objectiu d'homenatjar les ànimes de la boxa (roundartboxa.com):

<http://www.roundartboxa.com/silenci/articles/leditorial-fotografica-barcelona-les-postals-i-la-boxa/>

L'article forma part de la tesi doctoral *El silenci de la boxa. La fotografia de boxa. De document sociològic a obra d'art*, presentada per l'autora el 2016 a la Facultat de Belles Arts de la Universitat de Barcelona: <http://hdl.handle.net/10803/364758>

VIQUIPÈDIA, 2020. Rafael Garriga i Roca. Viquimèdia Commons. San Francisco, EUA. Consulta març 2020: https://ca.wikipedia.org/wiki/Rafael_Garriga_i_Roca

⁶ Tanmateix, les imatges del fons van molt més enllà, ja que ens porten literalment a donar la volta al món, de Venècia a Kyoto i d'Alexandria a París.